

וכבר מראשית הודיעונו חז"ל תוקף סגולת היום, בו יבנו החתן היוצא מחופתו עם בת גילו את בניינם: עניין זה הוזכר עוד במשנה בריש כתובות, ונתבאר להדיא בכרייתא האמורה בגמרא שם. מאז והלאה דברו בו חכמי וצדיקי הדורות עד הנה, קול גדול ולא פסק, הלוא היא בספריהם וכן בדבריהם הנאמרים בעל פה באמת וצדק.

והנה, הגם שהורונו ז"ל עיקר גדול מהפסוק (דברים יח, יג): "תמים תהיה עם ד' אלוהיך", וביאר רש"י הקדוש: "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות", ובזו הובטחנו: "להיות עמו ולחלקו", עם זאת מצינו לרבותינו בעלי הגמרא בכמה דוכתי, שהיו מתחשבים במזלו של יום השבוע, כאמור בנידון דידן וכמובא במסכת שבת (דף קנ"ו), ואם כי נחלקו טובא בענינים אלו, עד אשר ניתן לומר בלשון חכמים (מגילה ב' ע"א): "זמנו של זה לא כזמנו של זה", ואין דעתו של זה כדעתו של אחר - מכל מקום כל דבריהם תורה הם, בבחינת אלו ואלו דברי אלקים חיים, וצריכים כולם לימוד.

וכאשר מאד יקרו מליהם, יקרו - תרתי משמע: נחשבו ונאמנו עלינו, וגם עצמה מלאכת החיפוש בנושא זה, אשר לפעמים ימצא ממנו זעיר שם וזעיר שם, אמרנו: עת כנס מן הטוב הזה בסדר נאות ובשפה קלה, למען שוחרי תושיה ואוהבי צדק.

אמנם לפני שנכנס לדון איזהו מן הימים והזמנים הם מסוגלים לערוך בהם הנישואין, נעכב לרגע על עצם הענין והמנהג 'לקבוע זמן לנישואין', ועל הקפידא שלא לדחות הזמן.

※

קביעת זמן לחתונה

נהגו ישראל קדושים מדור דור לקבוע מראש את העת והזמן המיוחל שבו ייערכו הנישואין, ומהמועד הזה אשר נקבע והוסכם עליו על ידי שני הצדדים - מיניה לא יזעו אח"כ לדחות את זמן הנישואין.

שורש וטעם למנהג זה, נובע ובא מקביעת המעמד הגדול, אשר העיד עליו מבחר העדים¹ שלא היה כדבר הזה ולא נשמע כמוהו מיום בראות שמים וארץ, הלוא הוא המעמד הנבחר בהר סיני. וכה מובאים הדברים בספר **מטעמים** (ערך חתן וכלה עמוד 82 טעם ז'): "הטעם שעושין תנאים וקובעים זמן החתונה, שכן תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית שיקבלו ישראל את התורה, וקבעו מיד את זמן החתונה ליום ששי בסיון, 'ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי'". שהרי כה דרשו חז"ל בגמרא שבת (דף פ"ח ע"א): "מאי דכתיב 'ויהי ערב ויהי בקר יום הששי' - ה"א יתירה למה לי... מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים את התורה - אתם מתקיימין. ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו".

לגלות שהמתנות הניתנות להם לא לשם קידושין

עוד מצינו שורש וטעם למנהג זה מיוסד על אדני ההלכה, מה שכתב הגאון רבי אברהם צבי הירש אייזנשטאט זצ"ל בפתחי תשובה (סימן מ"ה ס"ק ג') משום ספר קהלת יעקב, שעל ידי כן מבטלין חשש קדושין מהסבלונות ששולחין עד זמן החתונה. שמכיון שקבעו כבר זמן לנישואין, הרי מעתה גלוי לכל שהמתנות הנשלחים אינם אלא לסבלונות, שהרי בודאי לא יעשה מעשה, לבטל מה שאמר בפירוש שרצונו לישא אך ורק בזמן הקבוע.

המשכת השפע

צא ולמד מה גדול הוא מנהגם של ישראל בקביעת זמן הנישואין, מהמקובל מפי צדיקים בשם רבינו אור שבעת הימים הבע"ל שם טוב

¹ זה לשון קדשו של הרמב"ם באיגרת תימן: "ודעו אחינו צברית הזאת ופסכרא הזאת שהדבר הזה שנראה צמחאות שהעיד עליו מבחר העדים, שלא היה כמותו וכן לא יהיה כמוהו והוא שתשמע אומה אחת כולה דבור הקצ"ה, ושתראה כבודו עין צעיר". עכ"ל.

הקדוש זי"ע: "שכאשר המחותנים קובעים זמן החתונה, אזי עוזרים להם מן השמים למעלה מדרך הטבע". [הובא בספר נועם שיח (סאלקא)].

ואכן, צדיקים ראו בקביעת זמן לחתונה, סגולה להמשכת השפע. וכה מסופר על הרה"ק רבי ישראל מוויזניץ זצ"ל בעל אהבת ישראל (בספר קדוש ישראל): כי יהודי אחד נכנס והתלונן לפניו, שאחד מיוצאי חלציו עומד לפני הנישואין, אולם לרש אין כל במה לעשות הכנות לחתונה. שאלו רבינו, אם קבע כבר זמן חתונה, ויען ויאמר לא, כי אין בידי מאומה להוצאות. וישא בעל אהבת ישראל מְשָׁלו ויאמר: אנו מוצאים שהתורה קבעה מועד לזמן חג הפסח. ולכאורה יקשה מדוע, הרי היו צריכים להגיד כי כל אחד ינקה תחילה את הבית מחמץ, וכשיסיימו - יקבעו את הזמן לחג הפסח. אלא שאם אכן היתה התורה נוקטת כך, לעולם לא היו מסיימים את העבודה. על כן קבעה התורה זמן קבוע לחג, ולעת ההיא, "בערבי פסחים סמוך למנחה" הכל מוכן ומזומן, שהרי כולם צריכים להספיק לעשות ביעור חמץ ושאר צרכי הסדר לשעה שקבעה תורה. סיים בעל אהבת ישראל: - בדרך זו תתנהג גם אתה: קבע זמן לחתונה, והשי"ת יעזור לך שתצליח להשיג כל הנחוץ לכך.

לא לדחות החתונה מהזמן שנקבע

כד נעיין במקורות נוכח לדעת כי גדולה היא עד מאד קפידת בל תאחר בענין זה, היינו לבלתי לדחות את הנישואין מהזמן המוגבל לזה מתחילה.

וכזה מצאנו להגאון הריעב"ץ זצ"ל במגילת ספר (עמוד 24), בו מספר מתהלכות חייו של אביו הגאון הקדוש החכם צבי זצ"ל, וכתב בהאי לישנא: "...וקודם חג השבועות קרב זמן החתונה שלי... שבנו מהמבורג לברעסלוי על נישואין שלי, ולא רצה לדחות הזמן..."

וביותר מצינו שהחמירו בזה מצוקי ארץ תלמידי הבעש"ט הקדוש, לבלתי שנות מן הזמן שנקבע ליום החתונה ולא לאחרו. ולך נא וראה מה

שכתב הגה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע בעל התניא והשו"ע באיגרת המובא בספר מאה שערים (אגרת י"ג): "הנה באמת נכון הדבר והוא קבלה מרבתינו הקדושים קדושי עליון נ"ע... וגם שלא לאחר עוד זמן הנישואין ח"ו".

ודברים נוראים בתומר ענין זה של רחיית זמן הנישואין, מסר הרה"ק מאסטר אוריאל זצ"ל, שקיבל מפי הרה"ק ממאגלינצא זצ"ל בשם זקינו המגיד הקדוש מקאז'ניץ זצ"ל וזה לשונו במכתב שכתב למחותנו הרה"ק רבי נתן מבארדיוב זצ"ל: "הלא דבר זו לאחר ח"ו זמן חתונה אינו דבר קל, ושמעתי מאדמו"ר הקדוש ממאגלינצא זצ"ל שאמר בשם המגיד הקדוש זצ"ל שיותר טוב להבע"ד לאחר זמן חתונה יום אחד מלהביא את צדיק הגמור לעבירה הגדולה ח"ו" (מאיר עיני חכמים מהדורא תליתאי עמוד רי"ג)².

והא לך לשון מכתב קודש שכתב הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע לחתנו הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע, שבו מעיד כי

אוצר החכמה

² בענין מכחז זה ראוי לזיין סיפור נפלא שהוצא בהקדמת ספר דברי ח"ש להגה"ש רבי אברהם שלמה כ"ץ אצד"ק ריסקיווא ז"ל: טרם נישואי בנו של הרב מריסקיווא ה"ה הרה"ח מו"ה רבי יוסף ז"ל והחתן כבר היה צארה"ב, והרב מריסקיווא מחמת שלא היה עוד צידו המסמכים הגדרשים, נסתהה ציאתו לארה"ב, ולאחר שכבר נקבע זמן החתונה של בנו נתקבלו צידו המסמכים שיוכל לבוא לארה"ב אחר איזה שבועות שזה עלה כבר אחרי מועד החתונה, ואז שאל החתן את רבינו [מסאטמאר] ז"ל האם כדאי לדחות מועד החתונה לזמן מאוחר, כדי שאצו יוכל לקחת חבל בשמחתו. רבינו לא הסכים לזה והוסיף לו תשאל לאצו ותראה שגם הוא לא יאמר לך לדחות זמן החתונה.

כשקיבל הרב מריסקיווא ז"ל מכחז עם השאלה הנ"ל מבנו, הי' נצוץ בדעתו, כי באמת רצונו הי' עו להשתתף בחתונת בנו, והיה לו לפלא בעיניו דברי רבינו מה שנה שישאלוהו, וגם מה שאמר רבינו לבנו שצוודאי לא יסכים אצו על זה.

פרדס קביעת החתונה בימי השבוע אליעזר קעה

אליעזר

המגיד הקדוש רבי מרדכי מטשערנאביץ זי"ע הקפיד על ענין זה (צילום המכתב נדפס בספר נעימת החיים עמוד תקע"ה) וז"ל: "כבוד חתני ולבבי הרב הק' וחסיד מפורסם בוצינא קדישא וכו' כבוד שם ק' הרב ר' דוד משה שי' וביתו בתי... ובניהם נכדי היקר מנחם מרדכי שי'... שלום וברכה חיים וכל הטוב. מכתבכם קבלתי... ואשר שאלו אם לאחר זמן הנישואין מזמן המוגבל בהתנאים של נכדי החתן היקר מנחם מרדכי שי'. הנני להשיבם שלא יאחרו נישואיו מזמן המוגבל בהתנאים, כי הדבר הזה היה קפידא בלב אבי אדמו"ר הק' זי"ע, ובזה יעשו הנישואין בזמנו..."

וכן מצינו שהורה בעל החפץ חיים זצ"ל שאין לאחר זמן הנישואין בשום אופן, וכמו שמסר משמו תלמידו המובהק הרה"צ רבי שלמה בלוך זצ"ל: "מ'דארף זיך צו איילן וואס גיכער, וויל דער בעל דבר זוכט צושטערן" (מאיר עיני ישראל חלק ג').

*

דברי חפץ חיים

ולמעשה היה ענין פלא כי ציוס קבלת המכתב נסע הרב מריסקיווא לשוב אחד שכיזדו אותו בסנדקאות וזהו על מסילת הברזל פגש באיש אחד שהיה צריך ליתן להרב מריסקיווא איזה כתב אודות ד"ת שהתקיימה אלל הרב מריסקיווא, והאיש הזה מדי משמושו צכיסו עבור הכתב הנ"ל, הוציא מכתב כתי"ק מהגה"ק רבי מאיר יחיאל הלוי מאסטרטאווא זצ"ל שהיה צרשמו, ולגודל חשיבותו הראהו להרב מריסקיווא המכתב היה ממרן הגאון מאסטרטאווא זצ"ל למחותנו הגה"ק רבי נתן דוד מצארדיוו זצ"ל והיה סוצב אודות מדובר על איחור זמן חתונה וצתו"ד כתב שם לאמר:

"הלא דבר זו לאחר ח"ו זמן חתונה אינו דבר קל, ושמעתי מאדמו"ר הקדוש ממאגלינא זצ"ל שאמר בשם המגיד הקדוש זצ"ל שיותר טוב להצט"ד לאחר זמן חתונה יום אחד מלהציא את נדיק הגמור לעצירה הגדולה ח"ו".

הרב מריסקיווא כבר הבין את דברי רבינו מה שאמר לבנו שישאלוהו וצוודאי לא יסכים לבניו לאחר זמן החתונה והיה לו תשובה צרורה לכתוב לבנו כל הנ"ל.

טעם הקפידא

אוצר החכמה

שלא לעכב המצוה

ובטעמא דהאי מלתא כתב לן היעב"ץ (שם) טעם על פי פשט מדוע הקפיד כל כך אביו הגה"ק החכם צבי זצ"ל שלא לעבור מן הזמן המוגבל לנישואין: "לא רצה להשהות שמחת בנו ולעכב המצוה ח"ו, אפילו היו נותנים לו כל ממון שבעולם. לכן באמצע עסק המשפט [שהיה בעיר המבורג, בכל זאת], עקר מהמבורג ונסע לברעסלוי לעשות לי חתונה".

שלא לקלקל הגליפה

אמנם גילו לנו רבותינו הקדושים שיש בענין זה דברים מכבשוננו של עולם, וזאת מצינו בדברות קדשו של הרה"ק רבי פינחס מקאריין זצ"ל, המובאים בשמו בספר לקוטי שושנים (אות ע"ב): "שהשידוך הוא כמו הגליפה של בריאת העולם, ואם מאחרין החתונה מתקלקל ח"ו הגליפה, ואחר כך קשה כבר לעשות החתונה".

ובעקבות דבריו של אותו צדיק, עשו צדיקים גדר לבל נכתב שום זמן בתנאים לתאריך הנישואין. וכמו שהביא הגאון רבי ישראל מתתיהו אויערבאך זצ"ל בספרו שמירת הנפש (אות ד' ענין ק') משמיה דאביו הרה"ק רבי נחמן זאב ממאנאסטרשיץ זצ"ל: "...ושמעתי מאאמו"ר הרה"צ זצ"ל, שהיה לו קבלה מהצדיקים, שלא לכתוב מטעם זה זמן בתנאים, רק היה כותב שזמן החתונה תהיה בתוך שנה או שנתיים וכדומה".

בכל מצב

ואפילו בזימנין עקתין יש להקפיד על קביעת החתונה ועריכתה בזמן כפי האפשר. ומעשה בהרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זצ"ל, שהשיא את אחד מצאצאיו - בשנת תרע"ד. היתה זו עת צרה שכן הזמן זמן

פרדס קביעת החתונה בימי השבוע אליעזר קעז

אוצר החכמה

מלחמת העולם, ואנשי העיר לא רצו לקבוע חתונות לצאצאיהם, כי לא ידעו מה יולד יום, אמנם הצדיק ר' מוטל זצ"ל לא שת לבו לכך. וכאשר ראו כי האיש מרדכי לא יכרע ולא יתפעל מפגעי הזמן, קבעו זמן חתונה לנכדו. ואילו הוא ז"ל אסמכתא מצא להסביר את דרכו זו, דכתיב (בראשית ט' ו') "שופך דם האדם באדם דמו ישפך", וסמך ליה קרא "ואתם פרו ורבו", מה הקשר בין שני פסוקים אלה. אלא כך מלמדתינו התורה, שאפילו בתקופה של "שופך דם האדם", אתם אין לכם להתעסק בהדי דכבשי דרחמנא, אלא "ואתם פרו ורבו" (ספר מאמר מרדכי).

וכן פסק הגאון רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל גאב"ד ירושלים ובעל מגנת יצחק, במענה לשאלה אשר נשאלה לפניו, האם יש מקום לדחות את זמן חתונה אשר נקבעה ליום ג' באלול תשל"ט, והימים ימי הצער אחרי שנצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש, האי ניהו מרן מהר"י ט"ב מסאטמאר זצוק"ל. ואחר מלאות שבעה ימים, ביום הזה א' ג' באלול הקימו מצבה על קברו הקדוש, למהוי האי אתרא מקום תלפיות, תל שכל פיות יהיו פונים שם שפוך צקון לחשם להיוושע איש כמשאלות לבו, ואבי החתן הוקשה לו ביום כאב זה לחגוג הילולא לבריה, ועל כן ביקש לדחות השמחה ליום אחר. וכה היא תשובתו של המגהת יצחק (הובאה בקובץ עדות עמוד 87): "...דעת תוה"ק הוא שאין ח"ו להעלות על הדעת לעשות כן, לדחות ח"ו החתונה מהיום שנקבע להיות בשעטומ"צ"צ³...

³ לחיצת הקודש אמרנו להעתיק מתשובה נפלאה זו: "...אחדש"ת צהוקרה. ע"ד מה שנסאלתי אם יש מקום לדחות החתונה של בנו החשוב ירו"ש מנקיי הדעת מר אפרים הי"ו, שעומדת להתקיים צ"ד ביום א' ג' אלול הבא עלט"א, היות וציוס זה חל יום הקמת המלכה ליון נפש חיה של הוכ"ק רצה"ק רשכנה"ג נר ישראל ותפארתו הגאון הקדוש מרן מסאטמאר הגר"י ט"ב הגאב"ד דפעיה"ק זצוק"ל"ה. קשה יום סילוקו של

אפשר להקדים הנישואין מהתאריך שנקבע

אכן, קפידא זו בשמירת קביעות זמן החתונה, עיקרה לרחק נאמרה ולא לקרב. דהיינו שאין חוששים להקדים את זמן הנישואין מהמועד הנקוב, אלא שמקפידין טובא שלא לאחר מן הזמן אשר הוחלט.

וכה כתב הגאון רבי שמואל הלוי זצ"ל בספרו נחלת שבעה (סימן ח') בנוסח דברי התנאים: "והחתונה תהיה למזל טוב לזמן פלוני... או בתוך הזמן הזה, מתי שיתרצו הצדדים". והיינו כדאמרן, דאפשר להקדים את זמן החתונה, ואין בזה שום קפידא.

*

נישואין ביום רביעי בשבת

יום רביעי בשבת הוא היום שקבעו חכמינו ז"ל להיות "בתולה נישאת". וכמפורש להדיא במשנה דריש מסכת כתובות (דף ב' ע"א): "בתולה נישאת ליום הרביעי".

הטעמים לתקנת חז"ל לשאת ביום ד'

כדי שיוכל החתן להרצות טענותיו בבי"ד - למחרת

ובטעמא דמילתא שקבעו את יום הרביעי כיום הנישואין, נאמרו כמה טעמי, דבמשנה עצמה נתפרש הטעם דלהלן: "שפעמיים בשבת בתי

עמוד האש הזה שהאיר לפני בני"י למעלה משצעים וארבע שנה, ובודאי שכל ללצ צדוי גם ציום הקמת המלכה על ציון קדשו. אמנם בכ"ו דעת תוה"ק הוא שאין ח"ו להעלות על הדעת לעשות כן. לדחות ח"ו החתונה מהיום שנקבע להיות בשעתומ"ס. ואדרבה ישמח לדיק ויחזה נח"ר גדול שאחד מהנעירים שנתחנך על צרכי הטהרה של רצה"ק - יקיס בס"ד בית נאמן בישראל ע"ד ישראל סבא, על דרך הקודש שכלל לנו רבנו אור העולם זצוק"ל שזהו הי' כל מגמתו ה'..."